

7. Козицький А. Вісник Львівського університету: Серія історична – 1998. - Випуск 33.
8. Новий час: Додаток до журналу “Руханка і спорт”. – 1926. - № 4.
9. Сокільські вісти. - Львів, 1928-1939.

ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ ЗАЙНЯТОСТІ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В УКРАЇНИ

МАРІЯ ПРИЙМАК

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Актуальність. Формування ринку праці в галузі фізичної культури і спорту, його особливості мають велике значення саме в період переходу України до ринкових відносин. Саме ринкові відносини об'єктивно потребують різкого підвищення рівня як загальної так і професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту, забезпечення їх конкурентоспроможності на галузевому ринку праці.

Становлення молодіжного ринку праці в галузі фізичної культури і спорту України відображає об'єктивну закономірність розвитку суспільства, що стоїть на шляху докорінних перетворень. Ринок праці являє собою досить нове явище для нашої держави. Так, ряд фахівців [1, 2] стверджує, що ринок праці належить до числа найнедосконаліших ринків: часто змінюється механізм його функціонування, не завжди піддається регулюванню кон'юнктура попиту та пропозиції робочої сили, самі працівники, як правило, не інформовані про стан попиту на їхню працю і про всі існуючі вакансії на робочі місця.

Якщо в попередні роки чисельність та профіль підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту, і навіть робочі місця, що пропонуються, планувались і затверджувались адміністративними органами, які виступали гарантантами працевлаштування молодих фахівців, то нині можливості та умови визначаються і диктуються ринковим попитом на висококваліфіковані кадри.

Усе це обумовило таку ситуацію, при якій сучасна кон'юнктура ринку праці в галузі фізичної культури і спорту України характеризується глибокими диспропорціями у співвідношенні попиту та пропозиції робочої сили.

Найважливішою причиною цих диспропорцій є несталість професійно-кваліфікаційної структури сукупного ринку праці, яку розглядаємо, з одного боку, як соціальний запит на працівників певних рівнів освіти і напрямків професійної підготовки, а з іншого – як потребу фахівців з фізичного виховання і спорту в робочих місцях, що відповідають рівню їх підготовки.

У зв'язку з переходом країни до ринкових відносин стає актуальним виявлення основних проблем розвитку молодіжного ринку праці в галузі фізичної культури і спорту України та шляхів їх вирішення.

Метою дослідження є виявлення оціночних критеріїв, якими керуються роботодавці під час прийому на роботу фахівців з фізичного виховання і спорту.

Методи та організація дослідження

В роботі ми використовували наступні методи дослідження:

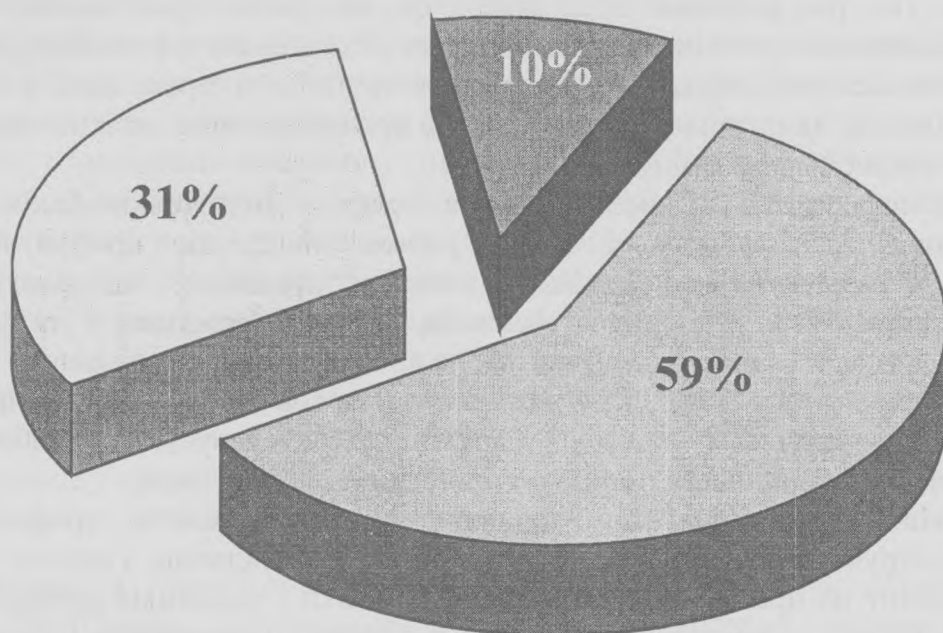
- 1) аналіз спеціальної літератури стосовно проблем ринку праці молодих фахівців, які закінчують вищі заклади освіти;
- 2) методи соціологічного дослідження (анкетування);
- 3) методи математичної обробки отриманих даних.

Соціологічне дослідження серед керівників фізкультурно-спортивних організацій, узагальнення та систематизація результатів було проведено протягом 2000 - 2001 рр.

В процесі проведеного соціологічного дослідження було опитано 39 керівників фізкультурно-спортивних організацій різних регіонів України, з них: голів обласних рад добровільних спортивних товариств - 22; голів міських рад добровільних спортивних товариств - 6; начальників обласних управлінь з питань фізичної культури і спорту - 7; керівників спортивних клубів - 4.

Результати дослідження

Більше половини керівників фізкультурно-спортивних організацій, які брали участь в соціологічному дослідженні, визнали, що стан забезпечення їхнього регіону фахівцями з фізичного виховання і спорту задовольняє їх частково, інші зазначили, що стан кадрового забезпечення не задовольняє; та лише незначна кількість керівників стверджують, що задоволені повною мірою кадровим забезпеченням свого регіону (рис.1).

■ задовольняє повною мірою □ задовольняє частково □ не задовольняє

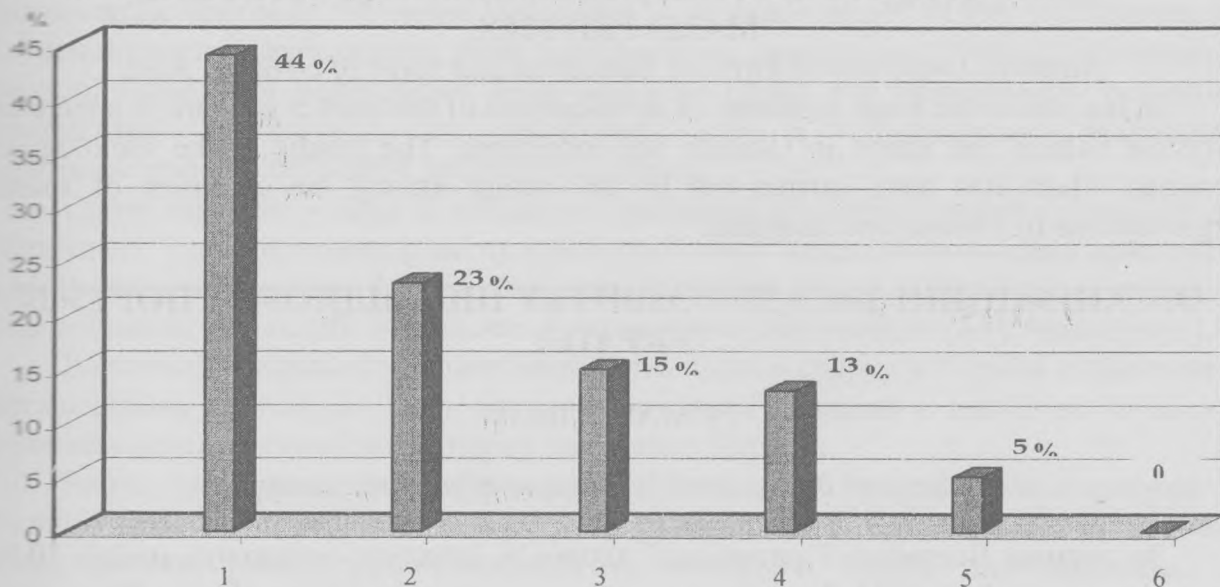
Рис. 1. Оцінка керівниками фізкультурно-спортивних організацій стану забезпечення регіонів фахівцями з фізичного виховання і спорту

Водночас, керівники фізкультурно-спортивних організацій зазначили, що в більшому регіоні найбільшою мірою не вистачає фахівців з таких спеціалізацій: тренер з виду спорту – 37%, фахівець з оздоровчої фізичної культури – 22%, спортивний менеджер – 17%, викладач з фізичного виховання – 12%, спортивний реабілітолог – 7%, спортивний маркетолог – 5%.

Майже половина керівників фізкультурно-спортивних організацій (44%) знайома зі змістом підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, які навчаються в вищих закладах освіти фізкультурного профілю; ще 38% визнали, що мають загальне уявлення про зміст підготовки; 18% стверджують, що не володіють такою інформацією. З них: 72% вважають, що вищі заклади освіти повинні детально інформувати їх про зміст підготовки фахівців; а для 28% керівників фізкультурно-спортивних організацій це не має принципового значення.

В процесі відбору кандидатів на роботу у фізкультурно-спортивні організації керівники надають перевагу таким якостям молодих фахівців, як вміння враховувати вимоги ринку – 25%; вміння працювати з людьми – 23%; компетентність – 20%; дисциплінованість – 17%; пунктуальність – 15%.

При відборі кандидатів для роботи керівники фізкультурно-спортивних організацій значною мірою керуються власною інтуїцією та досвідом роботи з людьми, потім вже приймають на роботу за рекомендаціями колег і знайомих; невелика кількість враховує рекомендації керівників органів з фізичного виховання і спорту, деякі з них мають прямі зв'язки з вищими закладами освіти фізкультурного профілю; невеликий відсоток враховує рекомендації керівників органів державного управління і місцевого самоврядування. Та ніхто з респондентів не користується послугами служб зайнятості (рис. 2).

1 - керуючись власною інтуїцією; 2 – за рекомендаціями колег і знайомих; 3 – з урахуванням рекомендацій керівників органів фізичного виховання і спорту; 4 – за прямими зв'язками з вищими закладами освіти фізкультурного профілю; 5 – з урахуванням рекомендацій керівників органів державного управління і місцевого

Рис. 2. Методи відбору кандидатів для роботи, якими керуються керівники фізкультурно-спортивних організацій

Для ефективного пошуку професійних фахівців керівники фізкультурно-спортивних організацій вважають необхідним здійснити зміни в роботі свого відділу кадрів шляхом: налагодження тісних зв'язків з вищими закладами освіти фізкультурного профілю (88%), укладання угод з місцевими службами працевлаштування (9%).

Висновки

Аналіз результатів дослідження, дозволяє зробити висновок, що основною метою вирішення проблеми зайнятості молодих фахівців, які закінчують вищі заклади освіти фізкультурного профілю, є створення механізму оптимального збалансування попиту та пропозиції робочої сили на галузевому ринку праці шляхом вивчення та урахування інтересів суб'єктів ринку праці – роботодавців, молодих фахівців, вищих закладів освіти, служб зайнятості та маркетингових служб при вищих закладах освіти, які б займалися аналізом кон'юнктури ринку праці, формуванням потенційних роботодавців та прийняттям ефективних рішень у сфері зайнятості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жатканбаев Е.Б., Мухтарова К.С. Безработица как фактор снижения уровня жизни населения //Вестник КазГУ. Серия экономическая. Алматы, 1999, № 1.
2. <http://kazsulib.sci.kz/libr/vestnik/Econom/year99/№1/8.htm>.
3. Павловская Е. Обеспечение продуктивной занятости населения //Бизнесинформ №12, Киев – 1997, стр. 28-32.

EVALUATION OF OCCUPATION PROSPECTS FOR PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SPECIALISTS IN UKRAINE

MARIA PRIYMAK

National University of Physical Education and Sport of Ukraine, Kyiv

In the clause the basic problems of development of the market of work in sphere of physical culture and sports in Ukraine are considered. The results of the sociological research which has been carried out by the author among the chairmen of sports organizations of Ukraine are analyzed.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНВАЛІДНОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ

РИМАР ОЛЬГА

Львівський державний інститут фізичної культури

За даними Всесвітньої організації здоров'я, інваліди складають майже 10 % населення земної кулі [1]. За останні роки через екологічні катаклізми, збільшення кількості людей із вродженими вадами та числа травм, активізацію технологічного забезпечення суспільства зростає кількість інвалідів [2].

Загальнопоширеною є точка зору, згідно якої турбота суспільства про своїх співгромадян-інвалідів є мірилом його культурного і соціального розвитку. Відношення суспільства до неповносправних осіб є одним із показників його цивілізованості [1].

Сучасний стан нашого суспільства вимагає гуманізації усіх сторін його життя, через це особливої уваги потребують особи з вадами фізичного та розумового розвитку [3].

Отже, інвалідність – це соціальне явище, до якого має бути прикута постійна увага кожної країни, органів її державної влади та управління, науковців, медиків, педагогів, психологів, фахівців з фізичного виховання і спорту [4].

Політика, яка здійснюється нашою державою у сфері соціального захисту інвалідів, є свідченням її зрілості, чинником, що демонструє ступінь гуманізму суспільства і віддавна характеризує високорозвинені країни.

У процесі непростих економічних реформ, поступового соціального розвитку держави Україна робить новий, необхідний крок до цивілізованого світового співтовариства [5].

Це відображається у прийнятті низки правових актів і постанов. Найважливіші з них: Закон України “Про основи соціальної захищеності інвалідів” (1991 р.) (із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 13 жовтня 1994 року №200/94 – ВР, від 14 жовтня 1994 року №204/94 – ВР, від 12 листопада 1996 року № 481/96 – ВР, 12 червня 2001 року) [6, 4]; Комплексна програма розв’язання проблем інвалідності (1992 р.); Закон України “Про фізичну культуру і спорт” (від 24.12.93 р., стаття 13. “Фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність серед інвалідів”); Програма імунопрофілактики населення до 2000 року; Національна програма “Діти України” (1996 р.); Цільова комплексна програма “Соціально-психологічна допомога і реабілітація осіб з вадами фізичного і психічного розвитку” (1996 р.); Концепція спеціальної освіти осіб з фізичними та психічними вадами в Україні на найближчі роки та на перспективу (1996 р.); Комплексна програма “Фізичне виховання – здоров’я нації” (1998 р.); Концепція державного стандарту освіти дітей з особливими потребами (1999 р.); Концепція ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів (2000 р.); Національна програма професійної реабілітації та зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями на 2001-2004 роки (2001 р.) тощо.

Спорт інвалідів – одне із найвищих досягнень гуманізму другого тисячоліття. Президент України назвав фізичну культуру і спорт інвалідів важливим критерієм цивілізованості держави. І одне з високих досягнень молодого Українського держави – це визнання соціальної значимості фізкультурно-спортивного руху інвалідів [5].

Важливою умовою функціонування інвалідного спорту в Україні є ефективна організаційна структура. Тому метою нашого дослідження є вивчення та аналіз сучасних аспектів організації спорту інвалідів в Україні.

Варто зазначити, що формування спортивного руху неповносправних в Україні бере початок з кінця 80-х років ХХ століття. Саме в цей час почали створюватись фізкультурно-спортивні та оздоровчі клуби для інвалідів. У подальшому ці громадські об’єднання стали основою для створення національних федерацій спорту інвалідів з різними видами уражень.

Громадськість інвалідів активно домагалася визнання державою соціальної значимості фізкультурно-спортивного руху та необхідності відповідної державної підтримки.

Політичні та соціально-економічні зрушення 90-х років істотно змінили ставлення суспільства до інвалідів в Україні. У 1991 році Верховною Радою

України було прийнято Закон “Про основи соціальної захищеності інвалідів” Відповідно цього документу прийнято державну програму, завдяки якій у 199. році в Україні створено мережу державних центрів реабілітації і спорту інвалідів Істотно активізувався розвиток паралімпійського руху, коли у 1993 році рішенням Уряду України було започатковано діяльність унікальної державної системи фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт” та його 27 регіональних відділень Ці структури забезпечують впровадження в практику державної політики з питань фізичної культури і спорту інвалідів в Україні.

Сьогодні керівництво фізкультурно-реабілітаційною та спортивною роботою інвалідів в Україні здійснює Український центр фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”, у структурі якого діють 27 регіональних центрів, 61 їх відділення в АР Крим, областях, містах Києва та Севастополі, 26 дитячо-юнацьких спортивних шкіл для дітей-інвалідів, 112 фізкультурно-оздоровчих клубів.

Різними формами фізкультурно-реабілітаційної і спортивної роботи охоплено більше 27 тис. неповносправних 4 нозологій, серед яких 7,8 тис. чоловік з вадами слуху і мови, 8,3 тис. чоловік з пошкодженнями опорно-рухового апарату, 5,1 тис. сліпих і слабкозорих, 6,2 тис. чоловік з вадами розумового і фізичного розвитку [7].

У центрах інвалідного спорту «Інваспорт» культивуються 25 видів спорту, у тому числі серед осіб із вадами слуху – 17, серед осіб із пошкодженнями опорно-рухового апарату – 17, серед осіб із вадами зору – 12, серед осіб із вадами розумового і фізичного розвитку – 11.

Найбільш популярними видами спорту серед інвалідів є легка атлетика, футбол, шахи, шашки, настільний теніс, плавання.

За формування національних збірних команд спортсменів-інвалідів України, їх підготовку і участь в Паралімпійських та Дефлімпійських іграх, Спеціальних Олімпіадах, чемпіонатах світу та Європи відповідає Національний комітет спорту інвалідів України (сьогодні Національний паралімпійський комітет), в якому визначено відповідальну особу за розвиток паралімпійського руху в Україні.

Згідно Указу Президента України “Про розвиток та підтримку параолімпійського руху в Україні” (2001 р.) здійснюється передача в управління Національному комітету спорту інвалідів України Українського центру з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”. При цьому визначено, що Центр підпорядковується Національному комітету спорту інвалідів України та Державному комітету України з питань фізичної культури і спорту [8].

Треба підкреслити, що в цьому Указі з метою подальшого розвитку та підтримки паралімпійського руху в Україні, забезпечення умов для реабілітації інвалідів засобами фізичної культури і спорту передбачено заснування 50 стипендій Президента України для видатних спортсменів і тренерів з паралімпійських видів спорту; підтримана пропозиція Національного комітету спорту інвалідів України про створення Національного центру паралімпійської і дефлімпійської підготовки та реабілітації інвалідів на базі відповідного підприємства Національного комітету спорту інвалідів України у місті Євпаторії. В Указі Президента даються конкретні доручення Кабінету Міністрів України щодо розвитку та підтримки паралімпійського руху в нашій державі [9].

Таким чином, Національний комітет спорту інвалідів України – носій паралімпійського руху в Україні та вищий орган, який координує діяльність

громадського спортивного руху інвалідів. Він об'єднує чотири національні федерації спорту інвалідів. Серед них:

- а) федерація спорту глухих;
- б) федерація спорту інвалідів з вадами зору;
- в) федерація спорту інвалідів з вадами опорно-рухового апарату;
- г) федерація спорту інвалідів з фізичними та розумовими вадами.

На нашу думку, поєднання діяльності Національного комітету спорту інвалідів і державної системи "Інваспорт" є могутнім фактором формування системи розвитку фізичної культури і спорту інвалідів у сучасній Україні.

Нами зроблено спробу схематично зобразити структуру управління інвалідним спортом. Зокрема, на рисунку 1 представлено державні і громадські форми управління спортом інвалідів. Підкреслимо, що організаційні засади розвитку паралімпійського спорту, інвалідного спорту тільки формуються. Сьогодні спостерігається чимало складних проблем щодо визначення методології та стратегії організації спорту неповносправних, відповідності міжнародній системі спортивного, олімпійського та паралімпійського рухів.

До державної гілки управління інвалідним спортом в Україні належать такі інституції: Президент України, Адміністрація Президента України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України. Усі структури галузевого управління зосереджуються на Державному комітетові України з питань фізичної культури і спорту, а також Українському центрі з фізичної культури і спорту інвалідів "Інваспорт" з його регіональними та районними центрами, які йому підпорядковуються.

До громадської гілки належать такі інституції: Національний паралімпійський комітет (Національний комітет спорту інвалідів України), федерація спорту глухих, федерація спорту інвалідів з вадами зору, федерація спорту інвалідів з вадами опорно-рухового апарату, федерація спорту інвалідів з фізичними та розумовими вадами, федерації з окремих видів спорту.

Вважаємо, що подальше вдосконалення схем і структури управління інвалідним спортом в Україні, орієнтація на європейські та світові форми розвитку сприятиме покращенню та ефективності багатосторонньої роботи з неповносправними засобами фізичної культури і спорту.

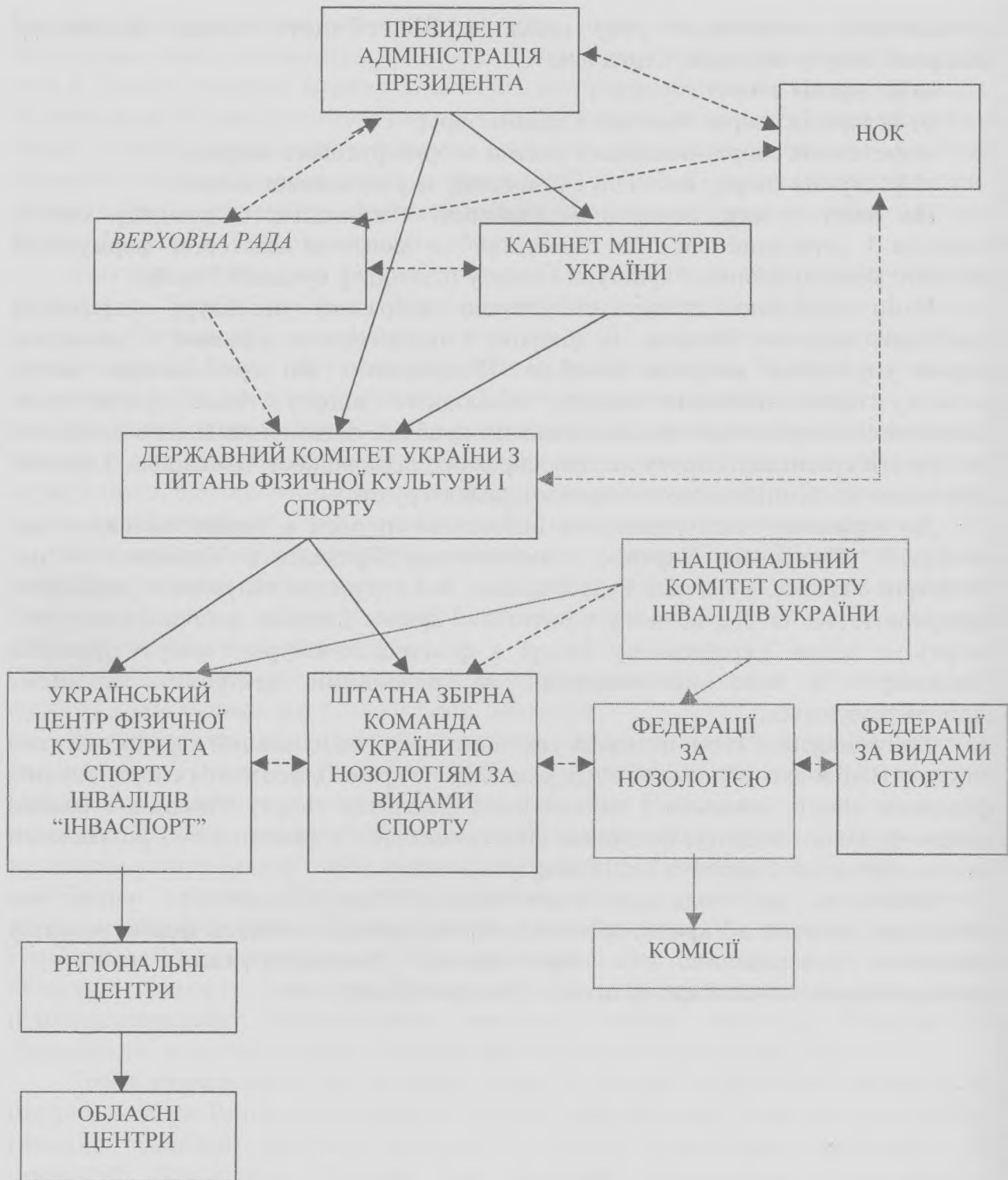

Рисунок 1. Структура управління інвалідним спортом в Україні

ЛІТЕРАТУРА

1. Башкірова М.М. Физическая активность и спорт среди инвалидов: реальность и перспективы // Спорт для всех. - 1999. - №1-2. - С.26-28.

2. Бандура С. Сучасні проблеми спорту інвалідів // Спортивна наука на рубежі століть: Матеріали 2-ої Міжнародної наукової конференції студентів. – К., 2000, - С. 188-189.
3. Рубцова Н.О. Адаптивное физкультурно-спортивное движение как фактор социальной адаптации инвалидов различных категорий // Теория и практика физической культуры. - 1998. - №5. - С. 44-46.
4. Бріскін Ю.А., Передерій А.В., Строкатов В.В. Параолімпійський спорт: Навчальний посібник.- Львів: Арал, 2001.- С.9.
5. Паралімпіада-2000: Новий крок молодій незалежній держави. – К.: Національний комітет спорту інвалідів України, 2001. – С.3.
6. Маїталаярчук Б. Фонд України соціального захисту інвалідів: крок за кроком // Повір у себе. – 2001 - 1-15 листопада. - С. 2.
7. Державні документи Українського центру «Інваспорт». - К.: б.в., 2000.- 62 с.
8. Указ президента України «Про розвиток та підтримку параолімпійського руху в Україні» від 8 листопада 2001 року № 1057/2001.
9. Варв'янський С. Соціально-гуманітарні й організаційні аспекти розвитку інвалідного спорту в Україні // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць / За ред. Єрмакова С.С. - Харків: ХДАДМ (ХХПІ), 2002. - №1. – С. 31-35.

THE ORGANIZED PRINCIPLES OF THE DEVELOPMENT OF DISABLED SPORT IN UKRAINE

OLGA RYMAR

L'viv State Institute of Physical Culture

The aim of the research has been to observe the principles of the development of disabled sport in Ukraine.

ЕВОЛЮЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ У СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО СПОРТИВНОГО РУХУ

СВІТЛАНА СТЕПАНЮК

Львівський державний інститут фізичної культури

Утвердження й розбудова української державності, прагнення увійти до європейського та світового співтовариства спонукають чималу кількість національних інституцій, громадських організацій, соціальних установ тощо орієнтуватися на кращий зарубіжний досвід, на ті тенденції, які визначають суспільний прогрес.

Спортивний імідж України є високим у світі. Національні збірні команди України активно утверджуються на міжнародній спортивній арені. Молода держава має неабиякі здобутки в олімпійському та паралімпійському рухах, у розвитку олімпійських і професійно-прикладних видів спорту. Чи не найуспішнішими є виступи українських спортсменів на Всесвітніх студентських спортивних змаганнях – Універсіадах.